

Zásady aplikace - přímý a nepřímý účinek

Připomenutí

Přímý účinek vs. bezprostřední použitelnost

BP:

- mezinárodní smlouva působí ve vnitrostátní sféře bez nutnosti jakékoliv akce ze strany státu
- čl. 7 Slovenské Ústavy resp. Čl. 10 české Ústavy

PÚ:

- vlastnost normy unijního práva přímo a bez dalšího ovlivňovat právní postavení jednotlivce. Přiznávat mu Pr či ukládat Pov. Princip PÚ v sobě rovněž zahrnuje povinnost soudů členských států přímo aplikovat dotčenou normu komunitárního práva.
- judikatura ESD (případ Van Gend en Loos)

Ústava čl. 7

(2) Slovenská republika môže medzinárodnou zmlouvou, ktorá bola ratifikovaná a vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo na základe takej zmluvy preniesť výkon časti svojich práv na Európske spoločenstvo a Európsku úniu. **Právne záväzné akty Európskych spoločenstiev a Európskej únie majú prednosť pred zákonmi Slovenskej republiky.** Prevzatie právne záväzných aktov, ktoré vyžadujú implementáciu, sa vykoná zákonom alebo nariadením vlády podľa čl. 120 ods. 2.

(5) Medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodné zmluvy, na ktorých vykonanie nie je potrebný zákon, a medzinárodné zmluvy, ktoré **priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb** a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, **majú prednosť pred zákonmi.**

Čs. Ústava čl. 10

- Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu: **stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.**

Druhý přímého účinku

1. nahrazující
2. vylučující
3. konstitutivní

15.6.2015

4

Podmínky existence přímého účinku

- ▶ význam – zajistit dosažení cílů práva ES/EU
- ▶ projev zásady **effet utile**
- ▶ Podmínky PÚ (Van Gend en Loos)
  1. norma, resp. pravidlo chování v ní obsažené, musí být precizní, jasná a konkrétní
  2. norma musí být bezpodmínečná
  3. k provedení této normy není nutné (přípustné) přijetí dalšího ustanovení
  4. norma neponechává žádnou podstatnou volnost chování členským státům ani orgánům Společenství.
- ▶ PÚ – roviny:
  - vertikální
    - vzestupný - jednotlivec (Pr) vs stát (Po)
    - sestupný - jednotlivec (Po) vs stát (Pr)
  - horizontální - mezi jednotlivci - jednotlivec (Pr) vs jednotlivec (Po)
- ▶ řada ustanovení SES má PÚ - příklady: viz. násl. slajd
- ▶ ot. mají všechna nařízení PÚ?

Související judikatura

- ▶ **Věc 2/74 Jean Reyners vs. Belgie:** přímý účinek je možný i tam, kde unijní právo nestanoví přímý zákaz
- ▶ **Věc 43/75 Defrenne v Sabena II:** PÚ i v horizontální rovině
- ▶ **Věc 126/86 Fernando Zaera v Institut Nacional de la Seguridad Social and Tesorería General de la Seguridad Social:** odmítnutí PÚ u obecných ustanovení zřizovací smlouvy, avšak zdůraznění významu pro interpretaci

15.6.2015

6

příklady ustanovení Smlouvy S/BEZ přímého účinku▶ **Článek 3 SEU**

- ▶ Unie vytváří vnitřní trh. Usiluje o udržitelný rozvoj Evropy, založený na vyváženém hospodářském růstu a na cenové stabilitě, vysoce konkurenceschopném sociálně tržním hospodářství směřujícím k plné zaměstnanosti a společenskému pokroku a na vysokém stupni ochrany a zlepšování kvality životního prostředí. Podporuje vědecký a technický pokrok.

příklady ustanovení Smlouvy S/BEZ přímého účinku▶ **Článek 43 SFEU Volný pohyb pracovníků**

1. Volný pohyb pracovníků uvnitř Unie je zajištěn.
2. Volný pohyb zahrnuje, pokud jde o zaměstnávání, odměnu za práci a jiné pracovní podmínky, zrušení jakékoli diskriminace mezi pracovníky členských států založené na státní příslušnosti.
3. S výhradou omezení odůvodněných veřejným pořádkem, veřejnou bezpečností a ochranou zdraví zahrnuje právo:
  - a) ucházet se o skutečně nabízená zaměstnání,
  - b) pohybovat se za tím účelem volně na území členských států,
  - c) pobývat v některém z členských států za účelem výkonu zaměstnání v souladu se zákony a ostatními předpisy, které upravují zaměstnání vlastních příslušníků tohoto státu,
  - d) zůstat na území členského státu po ukončení zaměstnání, a to za podmínek, které budou předmětem prováděcích nařízení vypracovaných Komisí.
4. Ustanovení tohoto článku neplatí pro zaměstnání ve veřejné správě.

▶ **Článek 56 SFEU Volné poskytování služeb**

- Podle následujících ustanovení jsou zakázána omezení volného poskytování služeb uvnitř Unie pro příslušníky členských států, kteří podnikají v některém jiném státu Unie než příjemce služeb. ...

příklady ustanovení Smlouvy S/BEZ přímého účinku▶ **Článek 157 SFEU Stejně odměňování mužů a žen**

1. Každý členský stát zajistí uplatnění zásady stejného odměňování mužů a žen za stejnou nebo rovnocennou práci.
2. Odměnou ve smyslu tohoto článku se rozumí obvyklá základní či minimální mzda nebo plat a veškeré ostatní dávky, které zaměstnavatel přímo nebo nepřímo, v hotovosti nebo v naturálních výplácích pracovníkovi z titulu pracovního poměru.
Rovnost odměňování mužů a žen bez diskriminace podle pohlaví znamená:
  - a) že odměna za stejnou práci při úkolové mzdě se vypočítává podle stejného tarifu
  - b) že odměna za práci při hodinové mzdě je stejná při stejném druhu práce.
3. Rada přijme postupem podle článku 251 a po konzultaci s Hospodářským a sociálním výborem opatření k zabezpečení uplatnění zásady stejnosti příležitostí a stejného zacházení s muži a ženami v otázkách práce a zaměstnanosti včetně zásady stejného odměňování při stejné nebo rovnocenné práci.
4. S ohledem na plné zajištění rovného zacházení s muži a ženami v pracovním procesu nebrání zásada rovného zacházení žádnému členskému státu zachovat nebo zavést opatření poskytující zvláštní výhody pro usnadnění odborné pracovní činnosti méně zastoupeného pohlaví nebo pro předcházení či kompenzaci nevýhod v jeho profesní kariéře.

Incidenční účinek směrnice

- ▶ Incidenční účinek: Nový koncept – rozsudky CIA Security a Unilever Italia
  - Podstata – v důsledku účinku směrnice je odmítnuta aplikace VP, který nebyl notifikován v souladu se směrnicí – směrnice se ale dovolává jednotlivce vůči státu, jiný jednotlivce je (bohužel) dotčen

---

PÚ směrnice – shrnutí

- ▶ ESD - účinnost směrnice bude vyšší, když se jí jednotlivce bude moci dovolat...
- ▶ kdy? – tehdy, je-li směrnice zcela neprovedena, nebo je-li provedena částečně či nesprávně
- ▶ charakter - „oslabený“ PÚ – jen VVPÚ!
- ▶ chápání státu je velmi široké, zahrnuje veškeré jeho orgány i orgány samospráv (Marshall)
- ▶ ESD - nikdo nesmí těžit z vlastního porušení práva...
- ▶ podmínky – viz. Van Gend en Loos + uplynutí impl. doby
- ▶ Možný účinek již před jejím uplynutím!

Zápatí prezentace

17

Princip nepřímého účinku

- ▶ povinnost eurokonformního výkladu
- ▶ směrnice tedy není aplikována přímo, ale zohledněna při výkladu národního práva
- ▶ Případy von Colson, Marleasing a Marleasing
- ▶ zdůvodnění – povinnost loajality čl. st. vůči EU zakotvená ve smlouvě (čl. 4 odst. 3 SEU)
- ▶ důsledek PÚ a NÚ
  - Pov dopadající na soudy a úřady aplikovat směrnice přímo.
  - možnost jednotlivce dovolat se směrnice vůči státu

Zápatí prezentace

18

Případ Miret C-334/92

- ▶ Směrnice 80/987 o ochraně zaměstnanců v případě insolventnosti zaměstnavatele. Při vstupu Španělsko deklarovalo, že implementace je dostatečná. Šp. soudy dovodily, že směrnice se netýká vrcholných manažerů. Směrnice přepokládala zřízení speciálního fondu pro výplaty náhrad.
- ▶ SD EU:
  - *pokud se interpretuje a aplikuje národní právo, každý národní soud musí předpokládat, že stát měl úmyslně splnit povinnost vycházející ze směrnice.*
  - *Zásada konformního výkladu se musí uplatňovat obzvláště tam, kde národní soud dovodí jako v tomto případě, že již existující ustanovení národního práva vyhovují požadavkům (později přijaté) směrnice.*
- ▶ **Problém v tomto případě – eurokonformní interpretace nebyla možná, co ale pak?**

15.6.2015

19

Nové pojetí NÚ – Pfeiffer (spojené věci C-397/01 až C-403/01)

- ▶ *vnútroštátny súd vo vnútroštátnom spore vedenom výhradne medzi jednotlivcami musí pri použití ustanovení vnútroštátneho práva vydaných na prebratie povinností stanovených v smernici zohľadniť vnútroštátne právo ako celok a vykladať ho v najširšej možnej miere s ohľadom na znenie a účel smernice, aby dospel k riešeniu, ktoré je v súlade s cieľom sledovaným smernicou. V predmetnom spore musí vnútroštátny súd urobiť všetko, čo je v jeho právomoci, aby zabránil prekročeniu maximálneho týždenného pracovného času stanoveného v článku 6 bode 2 smernice 93/104 na 48 hodín*
- ▶ Je-li možná taková interpretace VP, která
  - Umožní vyhnout se rozporu s jinou právní normou VP
  - nebo která omezí dosah ustanovení VP tím, že bude použito pouze za předpokladu, že je slučitelné s výše uvedenou právní normou
- ▶ Je nutné ji použít k dosažení cíle sledované směrnice.
- ▶ Na druhou stranu – směrnice automaticky nevede k odmítnutí aplikace VP!
- ▶ Konvergence řešení – přímý účinek a nepřímý účinek společně se zásadou přednosti (pozn. Mangold je pozdější, ale Unilever dřívější!)

15.6.2015

20

Princip aplikační přednosti práva EU

- ▶ právo EU musí být úplně a jednotně aplikováno na celém území Společenství
- ▶ na určitou situaci dopadá jak norma UP tak VP a UP ≠ VP => aplikace UP
- ▶ přednostně aplikovány mohou být pouze přímo účinné normy práva ES!
- ▶ *lex posterior derogat priori?*
- ▶ neruší VP!
- ▶ případy
  - Costa vs. ENEL (6/64)
  - Simmenthal (106/77)
  - Internationale Handelsgesellschaft (11/70)
  - Erich Ciola v Land Vorarlberg (C-224/97)
  - Kadi a Al Barakaat International Foundation v. Rada a Komise (C-402/05 P)
- ▶ ot. co když dojde ke konfliktu s Ústavou?

Shrnutí a zásady aplikace

- ▶ EU – vlastní právní řád – tzv. unijní právo - případ COSTA/ENEL
  - „Na rozdíl od obvyklých mezinárodních smluv vytvořila Smlouva o EHS vlastní právní řád, který ... se stal součástí právního řádu členských států a který jsou jejich soudy povinné aplikovat. Tím, že bylo na neomezenou dobu založeno Společenství, jež je vybaveno vlastními institucemi, právní subjektivitou, pravomocí vytvářet vlastní legislativu a schopností rozvíjet vlastní aktivity na mezinárodním poli a zejména skutečnými pravomocemi vyplývajícími z omezení kompetencí nebo přenosem pravomocí ze států na Společenství, tyto státy omezily svá suverénní práva... a vytvořily tak soubor práva závazného pro jejich příslušníky i pro ně samotné.“
- ▶ to jak bude aplikováno – stanoví právo EU samo! -> zásady aplikace:
  - zásada přímého účinku (tzn. působení na jednotlivce)
  - zásada přednosti před vnitrostátním právem! (v případě rozdílné právní úpravy má mít přednost unijní)

Klíčová otázka – přímý či nepřímý účinek směrnice?

- ▶ PÚ i NÚ nesmí vést k uložení povinnosti jednotlivci
- ▶ NÚ lze využít za cenu zhoršení právního postavení jednotlivce
- ▶ NÚ je dále omezen možnostmi vnitrostátního práva
- ▶ Autoři (Král a Šišková) zdůrazňují možnost volby jednotlivce
- ▶ Je-li možný PÚ ale zároveň by byly nepřiměřeně dotčeny 3. osoby – odpovědnost za škodu
- ▶ Naproti tomu orgán čl. státu se má primárně snažit o NÚ, teprve poté na základě přednosti vyloučit aplikaci rozporného VP a aplikovat přímo unijní P
- ▶ NÚ je totiž méně invazivní ve srovnání s PÚ

15.6.2015

23

Nejvyšší soud

Přímý a nepřímý účinek v judikatuře NS

15.6.2015

24

Otázka aplikace práva EU

- ▶ **Obsahová neaplikace: 3 Tdo 58/2008** - *Členské státy musí vykládat své vnitrostátní právo nejen v souladu s právem Společenství, ale musí rovněž dbát na to, že se neopírají o výklad znění předpisu sekundárního práva, který koliduje se základními právy chráněnými právním řádem Společenství nebo jinými obecnými zásadami práva Společenství. Na tomto základě pak dovolatel dospěl k závěru, že v případě pochybností je nutno dát vždy přednost takovému výkladu, který je ve prospěch obviněného, což je podstata platné zásady in dubio pro reo.*

15.6.2015

25

Vnitrostátní situace

- ▶ 20 Cdo 3939/2010
- ▶ Dovolání, které směřovalo proti rozhodnutí KS jímž bylo potvrzeno rozhodnutí o zastavení exekuce. Důvod spočíval v tom, že povinný sepsané motorové vozidlo po neúspěšné dražbě odvezl do svého bydliště ve Slovenské republice. K výzvě soudu oprávnění sdělili, že další movité věci se nacházejí v rodinném domku povinného ve Slovenské republice. Protože výkon rozhodnutí, uzavřel odvolací soud, může být soudy České republiky prováděn pouze na území našeho státu, řízení bylo zastaveno.

15.6.2015

26

Judikatura NS ČR – spory z doby před vstupem

- ▶ **25 Cdo 314/99** - problematika, kterou dovolatel nastoluje k řešení, nemůže mít pro rozhodnutí odvolacího soudu zásadní právní význam, neboť platnost kupní ... uzavřené mezi účastníky dne 31. 8. 1993 je třeba posuzovat podle občanského zákoníku ve znění účinném v té době, ... a nikoliv podle právních předpisů, či směrnic přijatých v zemích ES, jejichž členem ČR v době uzavření tohoto právního úkonu nebyla (a není ani doposud), takže jimi nemohla být vázána.
- ▶ **21 Cdo 2078/2002** – restriktivní výklad podle unijní směrnice

15.6.2015

27

Judikatura NS ČR – spory z doby před vstupem po vstupu 29 Odo 242/2006

- Protože však posuzovaná právní úprava byla do českého právního řádu začleněna k naplnění účelu sledovaného směrnici. Nejvyšší soud při výkladu posuzovaných ustanovení zákona o cenných papírech ze směrnice vycházel a aplikoval též interpretační pravidla, která Evropský soudní dvůr dovodil ve shora uvedeném rozhodnutí.
- Díky ustanovení § 81c odst. 1 i. f. („... které má za následek, že zákazníci nemohou účinně uplatňovat své nároky vůči obchodníkovi s cennými papíry“) není zcela jednoznačná, když připouští jak výklad, že musí jít o trvalý stav (což tvrdí dovolatel), tak výklad, že postačuje stav dočasněho suspendování možnosti uplatnit nárok.

NS porovnal český, francouzský, německý a anglický text směrnice. Podle článku 2 bodu 2 české verze směrnice zakládá nárok investorů na plnění z G. f. takové rozhodnutí soudu vydané z důvodů přímo souvisejících s finanční situací obchodníka s cennými papíry, které má za následek přerušení možnosti investorů uplatňovat pohledávky vůči obchodníkovi s cennými papíry. Rovněž z francouzské a německé verze směrnice („... une autorité judiciaire a rendu, pour des raisons directement liées; la situation financi d'une entreprise d'investissement, une décision ayant pour effet de suspendre la possibilité pour les investisseurs de faire valoir leurs créances sur ladite entreprise, d'investisement selon que le constat ou la décision intervient en premier lieu“, ... ein Gericht aus Gründen, die mit der Finanzlage der Wertpapierfirma unmittelbar zusammenhängen, eine Entscheidung getroffen hat, die ein Ruhen der Forderungen der Anleger gegen diese Firma bewirkt.“) vyplývá, že ke vzniku nároku postačuje dočasně zbavení zákazníka možnosti uplatnit nárok, zatímco anglická verze („... a judicial authority has made a ruling, for reasons directly related to an investment firms financial circumstances, which has the effect of suspending investors' ability to make claims against it.“) připouští obojí výklad.

15.6.2015

28

Judikatura NS ČR – spory z doby před vstupem po vstupu

29 Odo 984/2005

- Srovnávací výklad (omezený) a eurokonformní výklad
- ... Shora uvedené zásady se aplikují v zahraničí, kdykoliv jsou soudy povolány přezkoumat odůvodněnost určitého opatření důležitým zájmem společnosti, a to i ve vztahu k omezení či vyloučení přednostního práva akcionářů na úpis akcií při zvyšování základního kapitálu (srov. např. Eisenhardt, U.: Gesellschaftsrecht, 10. vydání, C. H. Beck, Muenchen 2002, str. 287, 288). Na těchto zásadách je ale postavena i judikatura Evropského soudního dvora týkající se odůvodněnosti zásahů do práv zaručených Smlouvou o založení Evropského společenství v důležitém veřejném zájmu (viz např. Dědic, J., Cech, P.: Obchodní právo po vstupu ČR do Evropské unie, 2. vydání, Polygon, Praha 2005, str. 60 a násled.). Nejvyšší soud je názoru, že tyto zásady jsou přenositelné také do civilněprávní ochrany akcionářů před zásahy do jejich práv v důležitém zájmu akciové společnosti. Tím spíše, že právní úprava omezení či vyloučení přednostního práva akcionářů na úpis nových akcií při zvyšování základního kapitálu má původ v komunitárním právu (konkrétně v ustanovení článku 29 odst. 4 druhé směrnice Rady v oblasti práva společností č. 77/91/EHS ze dne 13. prosince 1976 ke koordinaci ochranných ustanovení, která jsou v členských státech předepsána společnostem ve smyslu článku 58 odst. 2 Smlouvy, v zájmu společenství i třetích osob, pro zakládání akciové společnosti a změnu jejího základního jmění s cílem dosáhnout toho, aby tato ustanovení byla vytvářena rovnoměrně, ve znění pozdějších novelizací). Je tudíž nutno vykládat ji především dle zásady konformní interpretace s komunitární předlohou.

15.6.2015

29

Judikatura NS ČR – spory z doby před vstupem po vstupu

- V souvislosti s námitkou zániku trestnosti činu O. Z. cituje také z referátu předsedy senátu Nejvyššího soudu ČR JUDr. F. P. o vlivu evropského práva na trestní postih některých negativních jevů v podnikání v ČR, konkrétně pak část, kde se uvádí, že „vstup ČR do EU znamená i změnu v posuzování trestnosti těch trestných činů, jejichž spáchání je podmíněno porušením mimotrestních právních norem, kterých se dovolávají blanketní a odkazovací skutkové podstaty ... V některých případech pak může jít o změnu poměrně snadno identifikovatelnou, např. od 1. 5. 2004 se ČR začlenila do celní unie EU, takže již nelze spáchat trestný čin ... podle § 148 tr. zák. zatajením zboží dováženého do ČR z jiného členského státu EU před celní kontrolou, protože clo se v takovém případě nevyměřuje a neplatí“ (Sborník XV. Karlovarské právnícké dny, Linde Praha, a. s., 2005). Obviněný O. Z. k tomu dodává, že kde se neplatilo clo, neplatilo se ani DPH.
- ...
- Z uvedeného vyplývá, že dopustili-li se obvinění předmětného jednání v průběhu roku 2001, tj. před vstupem ČR do EU dne 1. 5. 2004, nezankla tímto dnem trestnost celních deliktů spáchaných před účinností novely celního zákona, které lze nadále postihovat, a to i trestněprávně, včetně zkrácení DPH v tomto předchozím období. Vstup ČR do EU neznamenal změnu v trestním zákoně ohledně trestné činnosti, za kterou byli obvinění odsouzeni. Ustanovení § 148 tr. zák. není ani normou s tzv. blanketní (odkazovací) dispozicí jak tvrdí obvinění, v důsledku čehož by každá změna právních předpisů upravujících daňovou, celní a obdobnou problematiku měla vliv na ustanovení trestního zákona

15.6.2015

30

Judikatura NS – aktuální

- ▶ **29 Odo 160/2006** - Třebaže požadavky směrnice dosud nejsou do českého práva transponovány a v době vzniku povinnosti ještě nebyly ani přijaty, Nejvyšší soud se domnívá, že podpůrně je nutno k nim přihlížet alespoň v rámci interpretace tehdy účinné právní úpravy, když jejím hlavním cílem bylo zajištění souladu s tehdejším zněním návrhu směrnice.

15.6.2015

31

Případ k řešení

- ▶ Žalobce je občanem Slovenské republiky, který si zakoupil u české cestovní kanceláře zájezd do třetí země - Thajska. Cestovní kancelář mu poskytla veškeré informace požadované českým právem, chyběla však informace o požadavcích na víza pro slovenské občany. Žalobci poté, co přicestoval do Thajska, nebyl umožněn vstup do země právě proto, že podmínky pro získání turistického víza nesplnil.
- ▶ Česká právní úprava byla v rozhodné době obsažena v zákoně o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu. Dle této úpravy má cestovní kancelář povinnost poskytnout pravdivé, srozumitelné, úplné a řádné informace o všech skutečnostech, které jsou jí známy a které mohou mít vliv na rozhodnutí zájemce o koupi zájezdu, a to zejména o vizových požadavcích pro občany České republiky.
- ▶ Na úrovni unijního práva je problematika regulována směrnicí o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy, která stanoví, že organizátor zájezdu má povinnost poskytnout nezbytné informace zejména o vízech.

15.6.2015

32

Rozpor s vnitrostátní úpravou judikatury NS

- ▶ NS preferuje eurokonformní výklad vnitrostátního práva
  - ▶ **33 Cdo 2894/2008** –
  - ▶ Podle § 129 odst. 1 věty první zákona č. 127/2005 Sb. Úřad rozhoduje spory mezi osobou vykonávající komunikační činnost (§ 7) na straně jedné, a účastníkem, popřípadě uživatelem na straně druhé, na základě návrhu kterékoli ze stran sporu, pokud se spor týká povinností uložených tímto zákonem nebo na jeho základě.
  - ▶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/21/ES ze dne 7. 3. 2002, o společném předpisovém rámci pro síť a služby elektronických komunikací, kterou zákon č. 127/2005 Sb. kromě dalších implementoval, v čl. 8 odst. 4 písm. b) stanoví, že vnitrostátní regulační orgány prosazují zájmy občanů Evropské unie mimo jiné tím, že zajišťují vysokou úroveň ochrany spotřebitelů při obchodních jednáních s dodavateli, zejména zajišťováním dostupnosti jednoduchých a nenákladných postupů pro řešení sporů, které provádí subjekt nezávislý na zúčastněných stranách.
  - ▶ Z uvedeného je zřejmé, že doslovné znění § 129 odst. 1 věty první zákona č. 127/2005 Sb. je ve zjevném rozporu s jeho smyslem a účelem, jak vyplývá z důvodové zprávy k návrhu tohoto zákona. Zatímco jazykový výklad tohoto ustanovení svědčí ve prospěch názoru prozrazovaného žalobkyní, že právomoc Ú. je vymezena nejen věcnou charakteristikou sporů (spory týkající se povinností uložených zákonem nebo na jeho základě), ale zároveň i osobní charakteristikou stran sporů (spory mezi osobou vykonávající komunikační činnost a účastníkem nebo uživatelem), jeho smyslem a účelem je, aby Ú. rozhodoval spory týkající se plnění povinností stanovených zákonem č. 127/2005 Sb.
- Odvolaací soud správně v souladu se zásadami, jež formuloval Ústavní soud ve shora uvedeném stanovisku, upřednostnil při interpretaci tohoto ustanovení výklad e ratione legis před výkladem jazykovým...*

15.6.2015

33

Judikatura NS – nepřímý účinek

- ▶ **29 Odo 1162/2005** - více možných variant výkladu
- je pro plnění oznamovací povinnosti rozhodné, **zda třetí osoba drží tyto účastnické cenné papíry**, jak by mohlo plynout z dikce ustanovení vnitrostátního práva, nebo že **disponuje s hlasovacími právy** z těchto cenných papírů (tj. drží tato hlasovací práva)?
- ▶ (úprava v ObZ (4) *Pro účely plnění oznamovací povinnosti podle odstavce 1 se považují za hlasovací práva plynoucí z účasti na společnosti i hlasovací práva z účastnických cenných papírů a) které na účet oznamovatele drží svým jménem jiná osoba*)
- ▶ Ačkoliv dikce zákona není v tomto směru formulována jednoznačně, když připouští oba výklady, nejasnost lze snadno odstranit poukazem na článek 92 písm. d) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/34/ES ze dne 28. května 2001 o přijetí cenných papírů ke kótování na burze cenných papírů a o informacích, které k nim mají být zveřejněny (tzv. transparenční směrnice - dále jen směrnice), s níž se ustanovení § 183d odst. 4 písm. d) obč. zák. uvádělo v soulad. Citovaný článek směrnice požaduje, aby členské státy vzaly v úvahu **hlasovací práva držena třetí osobou (tedy nikoliv hlasovací práva z cenných papírů drženy třetí osobou) na základě písemné smlouvy uzavřené s takovou osobou či osobou jí ovládanou, která předpokládá dočasný převod předmětných hlasovacích práv za úplatu.**

15.6.2015

34

Přednost a judikatura čl. Ústavního soudu III.

- ▶ **Nález Pl.ÚS 5/12 Slovenské důchody XVII:**
  - Ústavní soud je připraven přezkoumávat jako ultima ratio i to, zda se právní akty evropských orgánů drží v mezích pravomocí, které jim byly poskytnuty.
  - Navíc to udělal

15.6.2015

35

Nejvyšší správní soud

Přímý a nepřímý účinek v judikatuře NSS

15.6.2015

36

Dopadá právo EU na řešení problémů?

- ▶ Minimum unijním právem neupravených oblastí
- ▶ Otázka – dopadá unijní právo na řešení problémů?
  - Iura novit curia
  - V některých případech unijní právo svůj dopad vylučuje
- ▶ Čisté vnitrostátní situace
  - Unijní právo se nepoužije (přímo) na čisté vnitrostátní situace (pro správní soudnictví je významná otázka pohybu osob, pozor na aktuální vývoj občanství Evropské unie).
  - Avšak - C-297/88 a C-197/89 – možnost prolomení ryze vnitrostátní situace vnitrostátním právním
- ▶ 1 Ans 9/2012 – 80: ... jsou ustanovení Listiny základních práv Evropské unie „určena členskými státy pouze tehdy, pokud provádějí právo Unie, a nikoli tehdy, když přijímají nebo provádějí vnitrostátní právo nezávisle na právu Unie“. Česká republika rovněž zdůrazňuje, že Listina nerozšiřuje oblast uplatňování práva Unie a nezakládá žádnou novou pravomoc Unie. Listina neuznává oblast uplatňování vnitrostátního práva a nemezuje žádné současné pravomoci vnitrostátních orgánů v této oblasti.
- ▶ [28] V projednávané věci není pochyb o tom, že nejde o spor, v němž by bylo uplatňováno právo Unie – žalobce se domáhá řízení přestupkového řízení vůči panu J. V., odkazy na Listinu základních práv Evropské unie jsou proto irelevantní.

15.6.2015

37

Prolomení ryze vnitrostátní situace

- ▶ 1 AS 4/2010 – 131
- ▶ Cizinecký zákon §15a odst. (4) Ustanovení tohoto zákona týkající se rodinného příslušníka občana Evropské unie se obdobně vztahují i na cizince, který
  - a) s občanem Evropské unie žije ve společné domácnosti nebo se o sebe ze zdravotních důvodů nedokáže sám postarat bez osobní péče občana Evropské unie, nebo
  - b) je rodinným příslušníkem státního občana České republiky
- ▶ Na stranu druhou však rozšířený senát podotýká, že na základě přijetí § 15a odst. 5 (a to rovněž zákonem č. 161/2006 Sb.), ve znění účinném ke dni vydání rozhodnutí žalovaného (dnes se jedná o odst. 4), podle kterého se ustanovení cizineckého zákona týkající se rodinného příslušníka občana Evropské unie použijí i na cizince, který je rodinným příslušníkem státního občana České republiky, došlo z vůle vnitrostátního zákonodávce nad rámec požadavků vyplývajících z unijního práva ke zrovnoprávnění rodinných příslušníků občanů ČR s rodinnými příslušníky občanů EU. Takovýto úmysl zákonodávce je ostatně zřejmý i z výše citované důvodové zprávy k zákonu č. 161/2006 Sb.
- ▶ Situace, kdy se právní řád členského státu EU snaží zrovnoprávnit své občany s občany jiných členských států, resp. rodinné příslušníky svých občanů s rodinnými příslušníky občanů jiných členských států, není situací nijak výjimečnou či dokonce nepřijatelnou. V rámci právního řádu členského státu může totiž docházet k diskriminaci vlastních státních občanů, a to vlivem paralelního použití unijní úpravy, která má především na odstranění překážek volného pohybu, a která se vztahuje zejména na migrující občany jiných členských států a jejich rodinné příslušníky, a vnitrostátního práva, které se vztáhne na státní občany daného členského státu.
- ▶ ... Z daného tak vyplývá, že § 119 odst. 2 cizineckého zákona je nutno vyloučit způsobem souladným s právem EU ve všech případech. Tedy v případě všech rodinných příslušníků občana EU, resp. občana ČR, bez ohledu na to, zda využili své právo volného pohybu. K výkladu souladnému s unijním právem je tak nutné přistoupit i v případě stěžovatele.

15.6.2015

38

Prolomení ryze vnitrostátní situace II

- ▶ 1Asf 78/2008
- ▶ § 3 odst. 1 zákona o ochraně hospodářské soutěže: Dohody mezi soutěžiteli, rozhodnutí jejich sdružení a jednání soutěžitelů ve vzájemné shodě (dále jen "dohody"), jejichž cílem nebo výsledkem je narušení hospodářské soutěže, jsou zakázány ...
- ▶ Čl. 101 odst. 1 SFEU: S vnitřním trhem jsou neslučitelné, a proto zakázané, veškeré dohody mezi podniky, rozhodnutí sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě, které by mohly ovlivnit obchod mezi členskými státy a jejichž účelem nebo důsledkem je vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na vnitřním trhu ...
- ▶ Materiálně shodný zákaz jako v § 3 odst. 1 zákona č. 143/2001 Sb. je, byť jinými slovy, vyjádřen i v čl. 81 odst. 1 Smlouvy ES ... Česká úprava byla přijímána nepochybně za účelem sblížení českého práva s právem Evropských společenství (srov. např. důvodovou zprávu ...), pročez je nutno při výkladu jejich ustanovení užívat i judikaturu komunitárních soudů, a to i v případě, že ve věci chybí komunitární prvek nebo se posuzují skutkové okolnosti, k nimž došlo před vstupem České republiky do Evropské unie, a rozhodným právem je právo tehdy účinné (

15.6.2015

39

Časový test aplikace unijního práva

1. Posuzují se skutkové okolnosti, k nimž došlo před vstupem do EU
2. Rozhodným je tehdy účinný český / slovenský předpis, který byl přijat zjevně za účelem implementace unijního práva
3. Neexistují racionální důvody pro jiný výklad
- K racionálním důvodům: 2 Afs 92/2005 – 49
  - Při výkladu ustanovení § 2b odst. 3 ZDPH nutno zohlednit všeobecně známou skutečnost, že zákon o dani z přidané hodnoty byl počátkem 90. let přijímán za situace, kdy osamostatňující se Česká republika po pádu komunistického režimu vytvářela v rámci provádění zásadních ekonomických reforem nový daňový systém, který měl svými parametry odpovídat daňovým systémům vyspělých západních demokracií, zejména pak států západní Evropy, neboť již v té době politická reprezentace počítala s budoucím začleněním České republiky do Evropských společenství.
  - Smyslem a účelem Šesté směrnice je především zajistit, aby společný systém daní z obrátu nediskriminoval zboží ani služby podle původu, aby tak mohlo být konečně dosaženo společného trhu umožňujícího poutivo hospodářskou soutěž a podobajícího se skutečnému vnitřnímu trhu. ...Je tedy zřejmé, že při koncipování návrhu zákona o dani z přidané hodnoty ... byla hlavním zdrojem právní úprava na úrovni práva ES a dále též národní právní úpravy členských států ES; zákonodárce zde měl zjevně v úmyslu přijmout takovou právní úpravu daně z přidané hodnoty, která by byla přinejmenším v základních rysech kompatibilní se Šestou směrnicí a s právními úpravami členských států Evropských společenství vycházejícími z této směrnice a která by smyslu a účelu směrnice odpovídala právě s ohledem na tedy nadcházející přidružení CSFR a ČR k Evropským společenstvím s perspektivou budoucího členství v nich. O tom konkrétně ve vztahu k ustanovení § 2b odst. 3 ZDPH svědčí i skutečnost, že jeho textace je v řadě ohledů přesným převodem obsahu některých částí čl. 9 Šesté směrnice, který pro účely DPH upravuje místo plnění u služeb. Je proto nasnadě, že při výkladu § 2b odst. 3 ZDPH nutno zásadně postupovat tak, aby tento výklad byl konformní s příslušnými ustanoveními Šesté směrnice, zejména pak s jejím čl. 9, odchýlit se od takového výkladu je ovšem zavrácáno nezbytně v případě, že pro to existují zjevné racionální důvody kupříkladu daně českým zákonodárcem úmyslně zvolenou odlišnou textací příslušné pasáže ZDPH či jeho jinak v obsahu zákona nepochybně projevovanou vůlí odlišnou od vůle projevované evropským normotvůrcem

15.6.2015

40

Přímý účinek

1. (1) s nahrazením nebo (2) bez nahrazení národní právní úpravy
- Princip procesní autonomie – unijní právo je aplikováno za podmínek daných vnitrostátní procesní úpravou
- Existují výjimky - někdy unijní právo doplňuje:
  - Evropské právo může stanovit podmínky procesu: § 72 odst. 1 SRS: žalobu lze podat do dvou měsíců poté, kdy rozhodnutí bylo žalobci oznámeno doručením písemného vyhovění nebo jiným zákonem stanoveným způsobem, nestanoví-li zvláštní zákon jinou lhůtu je zachována, byla-li žaloba ve lhůtě podána u správního orgánu, proti jehož rozhodnutí směřuje. Tímto orgánem musí s ohledem na koordinaci nařízení být i slovenská poisťovna jako orgán jiné členského státu
  - Evropské právo může stanovit podmínky procesu: 1 Afs 72/2012 – 29
    - Podle § 70 písm. d) SRS jsou se soudního přezkoumání vyloučeny úkony správního orgánu, jejichž vydání závisí **vylučně na posouzení zdravotního stavu osob nebo technického stavu věcí**, pokud sama o sobě neznamenaají právní překážku výkonu povolení, zaměstnání nebo podnikatelské, popřípadě jiné hospodářské činnosti, nestanoví-li zvláštní zákon jinak.
    - čl. 243 celního kodexu stanoví „Čl. 243 odst. 1 věta první celního kodexu stanoví, že každá osoba má právo podat opravný prostředek proti rozhodnutí celních orgánů v rámci celních předpisů, jež se přímo a osobně dotýká. [...] Opravný prostředek musí být podán ve členském státě, kde bylo rozhodnutí učiněno nebo o ně bylo požádáno.“
    - Dokonce i směrnice může vést ke změně procesních pravidel 6 Ao 5/2010-43 – viz následující slide!

15.6.2015

41

Přímý účinek – směrnice a změna procesních pravidel 6 Ao 5/2010-43

- Aktivní legitimaci pro řízení o zrušení opatření obecné úpravy § 101a/1 SRS, podle něhož je „návrh na zrušení opatření obecné povahy nebo jeho části oprávněn podat ten, kdo tvrdí, že byl na svých právech opatřením obecné povahy, vydaným správním orgánem, zkrácen“.
- [28] K výkladu citovaného ustanovení již existuje ustálená judikatura NSS: „k založení aktivní legitimace k podání návrhu na zrušení opatření obecné povahy dle § 101a odst. musí navrhovatel tvrdit, že byl na svých právech zkrácen přímo napadeným opatřením obecné povahy, nikoli toliko ... řízením, které vydání opatření obecné povahy předcházelo. Z toho tudíž vyplývá, že navrhovatel musí tvrdit dotčení na svých právech hmotných, nepostačí tvrzení, že byla v daném řízení o vydání opatření obecné povahy porušena jeho procesní práva. To neznamenaá, že by procesní námítka navrhovatele byly v každém případě nepřipustné. Jak vyplývá z § 101d odst. 1 s. r. s., přezkoumává Nejvyšší správní soud (i z úřední povinnosti) rovněž to, zda napadené opatření obecné povahy bylo vydáno zákonem stanoveným způsobem, může tak však činit až v rámci meritorního přezkumu opatření obecné povahy, tedy pouze v případě, jsou-li splněny veškeré podmínky řízení, včetně aktivní legitimace navrhovatele, která je v § 101a odst. 1 s. r. s. založena, jak již bylo řečeno, na tvrzení navrhovatele o tom, že byla dotčena jeho práva hmotná. Zároveň musí jít o dotčení pravděpodobně, či alespoň možné, pouhé tvrzení zkrácení na subjektivních právech, byt by se jednalo o subjektivní práva hmotná, nepostačí tam, kde je takové dotčení pojmově vyloučeno.“
- Zde podmínky nejsou splněny. Jenže jde rovněž o otázku unijního práva.
- Směrnice o posuzování vlivů v čl. 10a stanoví: „Členské státy zajistí, aby v souladu s příslušnými předpisy vnitrostátního práva příslušníci dotčené veřejnosti, kteří: a) mají dostatečný zájem, nebo v opačném případě b) namítají porušování práva v případech, kdy to správní řád členského státu požaduje jako předběžnou podmínku, měli možnost dosáhnout přezkoumání soudem nebo jiným nezávislým a nestranným orgánem zřízeným ze zákona a mohli tak napadat hmotnou nebo procesní zákonnost jakýchkoli rozhodnutí, aktu nebo nečinnosti podléhajících ustanovením o účasti veřejnosti obsaženým v této směrnici. Členské státy stanoví, v jaké fázi mohou být rozhodnutí, akty nebo nečinnosti napadeny. To, co představuje dostatečný zájem a porušování práva, určí členské státy v souladu s cílem poskytnout zúčastněné veřejnosti široký přístup k právní ochraně. K tomuto účelu je zájem jakékoliv nevládní organizace, která splňuje požadavky uvedené v čl. 1 odst. 2, pokládán pro účely písmena a) tohoto článku za dostatečný. Pro účely písmena b) tohoto článku se předpokládá, že tyto organizace mají práva, která mohou být porušována.“

15.6.2015

42

Úkol – rozšíření dálnice

- ▶ č.j. 1 As 39/2006 – 55: občanské sdružení se v řízení před správními soudy domáhalo přezkumu stanoviska k posouzení vlivů provedení určitého záměru (rozšíření dálnice) na životní prostředí vydané Ministerstvem životního prostředí.
- ▶ Uvedené stanovisko je pouze závazným podkladem pro vydání dalšího správního rozhodnutí a jako takové není soudem samostatně přezkoumatelné ve správním soudnictví. Stanovisko lze podrobit soudnímu přezkumu v rámci přezkumu správního rozhodnutí, jež z něj vychází. V cit. rozsudku Nejvyšší správní soud opřel svůj názor na absenci přímého účinku čl. 10a směrnice o posuzování vlivů u ustanovení druhého pododstavce cit. ust., který ponechává na členských státech stanovení vhodné fáze řízení, v níž bude mít dotčená veřejnost přístup k soudu.
- ▶ Směrnice o posuzování vlivů v čl. 10a stanoví: „Členské státy zajistí, aby v souladu s příslušnými předpisy vnitrostátního práva příslušníci dotčené veřejnosti, kteří: a) mají dostatečný zájem, nebo v opačném případě b) namítají porušování práva v případech, kdy to správní řád členského státu požaduje jako předběžnou podmínku, měli možnost dosáhnout přezkoumání soudem nebo jiným nezávislým a nestranným orgánem zřízeným ze zákona a mohli tak napadát hmotnou nebo procesní zákonnost jakýchkoli rozhodnutí, aktů nebo nečinnosti podléhajících ustanovením o účasti veřejnosti obsaženým v této směrnici. Členské státy stanoví, v jaké fázi mohou být rozhodnutí, akty nebo nečinnost napadeny.

15.6.2015

43

- ▶ V projednávaném případě je tomu tak proto, že předmětná směrnice vychází téměř doslovně z Aarhuské úmluvy a navíc uvádí, že „členské státy stanoví, v jaké fázi mohou být rozhodnutí, akty nebo nečinnosti napadeny“. Toto ustanovení má za následek, že předmětná směrnice, resp. její ustanovení týkající se práva na soudní ochranu, nespĺňuje jeden z bodů testu přímého účinku směrnic, jak byl Soudním dvorem Evropských společenství stanoven již v rozsudku ze dne 4. 12. 1974 ve věci 41/74, Yvonne Van Duyn proti Ministerstvu vnitra, Recueil s. 1337, tj. k provedení této směrnice je třeba přijetí dalšího právního předpisu členskými státy Evropských společenství, který určí příslušnou fázi přezkumu. Členským státům je přitom ponechána poměrně široká možnost uvážení.
- ▶ Tuto podmínku přitom nezpochybnují ani jiné jazykové verze směrnice, např. anglická („Member States shall determine at what stage the decisions, acts or omissions may be challenged“), německá („die Mitgliedstaaten legen fest, in welchem Verfahrensstadium die Entscheidungen, Handlungen oder Unterlassungen angefochten werden können“), francouzská („Les États membres déterminent à quel stade les décisions, actes ou omissions peuvent être contestés“), slovenská („členské štáty určia, v akom štádiu možno napadnúť rozhodnutia, skutky alebo nečinnosť“) nebo polská („Państwa Członkowskie ustalają, na jakim etapie mogą być kwestionowane decyzje, akty lub zaniechania“).

15.6.2015

44

Rozpor mezi unijní a vnitrostátní I

- ▶ § 32 zákona o azylu
  - (1) Žalobu proti rozhodnutí ministerstva ve věci azylu(1a) lze podat ve lhůtě 15 dnů ode dne doručení rozhodnutí.
  - (2) Ve lhůtě 7 dnů ode dne doručení rozhodnutí lze podat žalubu proti rozhodnutí o žádosti o udělení azylu
  - a) jímž se tato žádost zamítá jako zjevně nedůvodná,
  - b) které bylo doručeno v době, kdy žadatel o udělení azylu byl umístěn v přijímacím středisku v tranzitním prostoru mezinárodního letiště, nebo
  - c) podané v zařízení pro zajištění cizinců.3)
  - (3) Podání žaloby podle odstavců 1 a 2 má odkladný účinek.
- ▶ Článek 19 nařízení Rady (ES) č. 343/2003
  - 2. Rozhodnutí podle odstavce 1 musí obsahovat odůvodnění. Obsahuje podrobnosti o lhůtě pro provedení přemístění a v případě potřeby informace o místě a dni, kde a kdy by se měl žadatel ohlásit, jestliže cestuje do příslušného členského státu sám. Proti tomuto rozhodnutí je možné podat opravný prostředek nebo je možné provést jeho přezkum. Opravný prostředek nebo přezkum týkající se tohoto rozhodnutí nemá odkladný účinek na provedení přemístění, pokud tak nerozhodnou soudy nebo příslušné orgány v jednotlivém případě, umožňují-li to vnitrostátní právní předpisy.
- ▶ Nařízení jako součást komunitárního práva má však aplikační přednost před vnitrostátními předpisy; pravidlo obsažené v nařízení tak mělo být použito bez ohledu na pravidlo obsažené ve vnitrostátním zákoně. To krajský soud přehlédl; nesprávně tak ve svém usnesení ze dne 6. 9. 2005, jímž nepřiznal žalobě odkladný účinek, argumentoval tím, že žaloba je nadána odkladným účinkem ze zákona.

15.6.2015

45

Rozpor mezi unijní a vnitrostátní I.

- ▶ § 127 zákona o pobytu cizinců:
  - (1) Zajištění musí být bez zbytečného odkladu ukončeno
    - ...
    - b) rozhodne-li soud ve správním soudnictví o zrušení rozhodnutí o zajištění cizince nebo o zrušení rozhodnutí o prodloužení doby trvání zajištění a policie nevydá nové rozhodnutí do 3 dnů od právní moci rozsudku,
- ▶ Směrnice 2008/115/ES čl. 15 odst. 4
  - Ukáže-li se, že reálný předpoklad pro vyhoštění přestal z právních nebo jiných důvodů existovat nebo že přestaly existovat podmínky uvedené v odstavci 1, ztrácí zajištění odůvodnění a dotčená osoba musí být bezodkladně propuštěna.
- ▶ Byl by možný nepřímý účinek směrnice v tomto případě?

15.6.2015 46

- ▶ Směrnice 2008/115/ES čl. 15 odst. 2
  - ... Pokud je zajištění nezákonné, musí být dotčeny státní příslušník třetí země okamžitě propuštěn.
- ▶ § 127 zákona o pobytu cizinců:
  - (1) Zajištění musí být bez zbytečného odkladu ukončeno
    - ...
    - b) rozhodne-li soud ve správním soudnictví o zrušení rozhodnutí o zajištění cizince nebo o zrušení rozhodnutí o prodloužení doby trvání zajištění a policie nevydá nové rozhodnutí do 3 dnů od právní moci rozsudku,

15.6.2015 47

- ▶ Platí sice, že vnitrostátní právo je zapotřebí vykládat v souladu s právem Evropské unie – tzv. eurokonformní výklad nebo také nepřímý účinek směrnice. Jedním z jeho limitů je ovšem zákaz výkladu contra legem: viz např. rozsudek ESD ve věci *Adeneler*, C-212/04, dle kterého zásada konformního výkladu vyžaduje, aby: ... vnitrostátní soudy učinily vše, co spadá do jejich pravomoci, tím že vezmou v úvahu veškeré vnitrostátní právo a použijí metody výkladu jím uznané, tak aby zajistily plnou účinnost dotčené směrnice a došli k výsledku, který by byl v souladu s cílem sledovaným touto směrnicí“. K takovému výsledku však v daném případě dojít nelze, aniž by výklad ve světle čl. 15 odst. 2, poslední věty, návratové směrnice, podstatně neměnil význam ustanovení vnitrostátního práva, tj. § 127 odst. 1 písm. b) zákona o pobytu cizinců. **Nepřímý účinek návratové směrnice tedy nelze použít a bylo nutno přistoupit k přímému účinku této směrnice ve prospěch jednotlivce, jehož základní předpoklady jsou splněny: 1) transpoziční lhůta uplynula dne 24. 12. 2010 a návratová směrnice nebyla do českého právního řádu řádně transponována, 2) ustanovení čl. 15 odst. 2, věta poslední, návratové směrnice je dostatečně přesné a bezpodmínečné a 3) přímou aplikací směrnice nedojde k uložení povinnosti jednotlivci (tzv. vertikální přímý účinek); k předpokladům pro přímý účinek směrnice srov. např. rozsudek ESD *Duyn*, C-41/74**
- ▶ *Uvedený pojem musí být považován za pojem autonomie, který je nutno v prvé řadě vykládat na základě jeho jazykového vyjádření. To se nijak nevymyká tomu, jak je běžně označována situace rozporná se zákonem – nelegální, s níž pracuje znění směrnice i v jiných jazycích, např. v angl. not lawful, ve fr. n'est pas légale či v něm. nicht rechtmäßig. I v unijním právu platí, že prvním krokem při výkladu právní normy je zjištění jejího obsahu na základě jazykového vyjádření, což je nutným následkem stejné authenticity jednotlivých jazykových verzí práva EU. Komparace jednotlivých jazykových verzí je tak jednou z důležitých metod výkladu a současně základní podmínkou pro doktrínu tzv. acte clair, kterou je však třeba aplikovat uvážlivě, s vědomím základního účelu celého řízení o předběžné otázce, tj. zabránění rozříštění jednoty práva EU; shodně srov. Bobek, M., Komárek, J. Passer, J.M., Gillis, M.: Předběžná otázka v komunitárním právu. Praha, Linde, 2005, 231 s.*

15.6.2015 48

Správní orgán a povinnost přímo a přednostně aplikovat

- ▶ Žalovaný nepochybně není odpovědný za správnou implementaci šesté směrnice, není tedy tím, kdo nesprávnou implementaci zavínil, je však nepochybně odpovědný za to, že zákon o dani z přidané hodnoty nevyložil v souladu s šestou směrnicí. Postupoval-li tedy žalovaný podle ustanovení, které je neslučitelné s komunitárním právem, nelze dospět k jinému závěru, než že pochybil.

15.6.2015

49

Absence prováděcího předpisu

- ▶ Nařízení mohou vyžadovat přijetí prováděcích pravidel
- ▶ Jejich absence může být problém
- ▶ Rozhodnutí NSS 9 As 7/2011 – 70
  - Unijní nařízení stanoví povinnost používat při výrobě sýrů kaseiny a kaseináty s povolením
  - České právo blíže neupravovalo kdo a za jakých podmínek povolení bude vydávat
  - Do 15.6.2006 tedy povinné osoby vinou státu nemohly splnit požadavky unijních nařízení
- ▶ *Zákon o SZIF v § 1 odst. 2 písm. m) toliko obecně vymezil, že Fond provádí činnosti související se systémem schvalování, registrace, evidence nebo uznávání producentů zemědělských výrobků nebo potravin podle příslušných právních předpisů Evropských společenství v oblasti společných organizací trhu a strukturálních opatření; a také ustanovení § 11j zákona o SZIF pouze obecně upravuje, že osoby, na které se vztahují opatření podle § 1 odst. 2 tohoto zákona, jsou povinny dodržovat povinnosti vyplývající z přímo použitelného předpisu Evropských společenství.*

15.6.2015

50

Nepřímý účinek – 1 As 22/2008 – 100

- ▶ Žalovaný Úřad průmyslového vlastnictví (dále také „stěžovatel“) se domáhal zrušení rozsudků městského soudu, jimiž byla zrušena jeho rozhodnutí. Ta se týkala zamítnutí námitek proti zápisu přihlašovaných kombinovaných označení „PS PROSCIUTTO DI PRAGA“, „PS PRAŽSKÁ ŠUNKKA“, „PS PRAGER SCHINKEN“ a „PS PRAGER HAM“
- ▶ Námítky podala Masná Studená a.s. - dlouhodobě totiž vyrábí výrobek **o značený nezapsaným označením** „BOHEMIA PRAGUE HAM PRAŽSKÁ ŠUNKKA“
- ▶ Dle úřadu si označení si nejsou podobná, neboť se významově shodují pouze v prvcích, které ve vztahu k šunce nemají rozlišovací způsobilost

15.6.2015

51

- ▶ [35] Pokud tedy stěžovatel konstatoval, že srovnávat je nutno v daném případě nikoli slovní znění obou označení, ale označení jako celky, protože jen ta mají ve vztahu k výrobku šunka rozlišovací způsobilost, pak je jeho úvaha zcela správná. Jak ve srovnatelné otázce uvedl Soudní dvůr ES, „[c]elkové posouzení vizuální, fonetické a významové zaměnitelnosti srovnávaných ochranných známek musí být založeno na celkovém dojmu, kterým známky působí, přičemž je nutno brát v úvahu zejména jejich distinktivní a dominantní prvky. [...] vnímání ochranných známek v myslí průměrného spotřebitele typu zboží, o které se jedná, hraje rozhodující roli při celkovém posuzování pravděpodobnosti záměny. Vnímání ochranných známek průměrným spotřebitelem dotčených výrobků nebo služeb hraje rozhodující úlohu v celkovém posouzení nebezpečí záměny ochranných známek.“ (viz rozsudek ESD C - 251/95, SABEL v. Puma, Rudolf Dassler Sport).
- ▶ [36] V této souvislosti lze poukázat též na rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 7. 7. 2005, C - 353/03, Nestlé, v němž soud uvedl, že „skutečnosti, které mohou prokázat, že ochranná známka se stala způsobitou identifikovat dotýčný výrobek nebo službu, musejí být posouzeny globálně a v rámci tohoto posouzení lze vzít v úvahu zejména část trhu ovládaného touto známkou, intenzitu, geografický rozsah a dobu užívání této ochranné známky, výši investic, které podnik vynaložil na její reklamní podporu, podíl zúčastněných kruhů, který díky ochranné známce identifikuje výrobky nebo služby jako pocházející z určitého podniku, jakož i prohlášení obchodních a průmyslových komor nebo jiných profesních sdružení.“

15.6.2015

52

- ▶ [47] Co se týče mezi stěžovatelem a žalobkyní sporné otázky o použitelnosti judikatury Soudního dvora ES, která řeší problém zaměnitelnosti ochranných známek, nikoliv staršího nezapsaného označení a ochranné známky, lze proto odpovědět, že s ohledem na povahu otázky je vhodné tyto judikáty přiměřeně použít, a to tím spíše za situace, kdy relevantní judikatura Soudního dvora přímo k otázce zaměnitelnosti ochranné známky a nezapsaného označení neexistuje.
- ▶ [48] Zdejší soud již shora naznačil, že podstata otázky zaměnitelnosti je principiálně stejná jak pro srovnání dvou ochranných známek, tak pro srovnání ochranné známky a nezapsaného označení. Lze totiž mít za to, že právní ochrana zapsané známky i nezapsaného označení plní stejnou funkci, totiž zaručit identitu původu označeného výrobku spotřebiteli nebo konečnému uživateli, a to tím, že mu umožní odlišit výrobek nebo službu od jiných výrobků nebo služeb, které mají jiný původ. „Aby mohla ochranná známka plnit tuto základní roli v systému nerušené soutěže, o který Smlouva [o založení ES] usiluje, musí nabídnout záruku, že všechno zboží nebo služby, které tuto známkou nesou, mají původ pod kontrolou jednoho podnikatele, který odpovídá za jejich kvalitu“ (rozhodnutí ESD ze dne 17. 10. 1990, C - 10/89, HAG GF (HAG II) Recueil I - 3711, bod 13). Jak z kontextu celého tohoto rozhodnutí ve stěžovateli ově věcí vyplývá, není důvodů, aby se tato základní premisa judikatury Soudního dvora neaplikovala též na nezapsaná označení.

15.6.2015

53

Vliv soft law na výklad

- ▶ Spor zahrnující 1. pojišťovnu; 2. pojišťovacího zprostředkovatele a 3. zákazníka
- ▶ Zákazník telefonicky osloven zprostředkovatelem, nepamatuje si s kým jednal, žádá o informace, nabídka mu přichází i na e-mail, žádá zprostředkovatele o informace, ten odmítá, proto dává stížnost na ÚOOÚ – následuje sankce
- ▶ Sankce dopadá na pojišťovnu!
- ▶ Podle § 12 9 odst. 1 zákona o ochraně osobních údajů povinnost umožnit subjektu údajů přístup k informacím, které se ho týkají, dopadá na správce osobních údajů („Požádá-li subjekt údajů o informaci o zpracování svých osobních údajů, je mu správce povinen tuto informaci bez zbytečného odkladu předat.“)
- ▶ Otázkou je, kdo je „správce osobních údajů“?

15.6.2015

54

- ▶ Zákon mlčí, resp. dle ustanovení § 4 písm. j) zákona o ochraně osobních údajů je správcem osobních údajů „každý subjekt, který určuje účel a prostředky zpracování osobních údajů, provádí zpracování a odpovídá za něj.“
- ▶ definice správce byla do tohoto zákona převzata ze Směrnice č. 95/46/ES
- ▶ Konkrétní zásady ochrany osobních údajů v odvětví komerčního pojištění lze najít až v **Doporučení Rady ministrů členským státům Rec(2002)9 o ochraně osobních údajů shromažďovaných a zpracovávaných pro účely komerčního pojištění**. Z důvodové zprávy k tomuto doporučení plyne, že: „Makléři, nezávislí agenti, a tam, resp. tehdy, jestliže je to nutné, také experti nebo finanční instituce, by v zásadě měli být považováni za správce údajů, nikoli zpracovatele, jelikož shromažďují a zpracovávají osobní údaje i v době před uzavřením smlouvy“. Je však třeba dodat, že Doporučení Rady ministrů členským státům mají, jak je zřejmé již z jejich samotného označení, pouze doporučující charakter a nejsou tudíž pro členské státy závazná

15.6.2015

55

- ▶ S ohledem na výše uvedené je zřejmé, že jednotlivé právní úpravy členských států, a v návaznosti na ně i judikatura vnitrostátních soudů, mohou v principu na předmětnou otázku, která je takto úzce specifikována, nahlížet různě, přičemž judikatura Evropského soudního dvora tuto specifickou otázku dosud neřešila (v oblasti pojišťovnictví se dostupná judikatura Soudního dvora vztahuje pouze k uplatnění svobody pohybu pojišťovacích služeb, k nesplnění transpoziciční povinnosti členskými státy a především k osvobození zprostředkovatelských služeb od daně z přidané hodnoty). Nejvyšší správní soud se po posouzení konkrétních okolností souzené věci přiklonil k výkladu, dle kterého je nutno na zprostředkovatele, který v postavení samostatného podnikatelského subjektu oslovuje případně potencionální klienty pojišťovny, považovat za správce osobních údajů těchto subjektů. **Pro tento závěr také lépe svědčí samotný cíl zákona o ochraně osobních údajů, jímž je naplnění práva každého na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromí, a to tím, že z časového hlediska spolehlivě pokrývá všechny fáze nakládání s osobními údaji, a to kýmkoli, kdo tyto údaje shromažďuje za jakýmkoli seznatelným a definovatelným účelem, přičemž stanovení účelu a způsobu zpracování těchto údajů zůstává základním kritériem pro určení správce, jenž je za nakládání s těmito údaji také odpovědný**

15.6.2015

56

Soft law II

- ▶ Otázka zaměnitelnosti ochranných známek „NORDBLANC“ a „MONTBLANC“, Úřad shledal částečnou zaměnitelnost
- ▶ **článek 4 bod 1. písm. b) směrnice 89/104/EHS :**
  - Další důvody zamítnutí či neplatnosti, týkající se střetu se staršími právy
    - 1. Ochranná známka nebude zapsána do rejstříku a je-li zapsána, bude prohlášena za neplatnou;
    - ...
    - b) pokud z důvodu totožnosti či podobnosti se starší ochrannou známkou a totožnosti či podobnosti zboží nebo služeb, na něž se ochranná známka vztahuje, existuje nebezpečí záměny u veřejnosti, včetně nebezpečí asociace se starší ochrannou známkou.
- ▶ § 7 odst. 1 písm. a) zákona č. 441/2003 Sb
  - (1) Přihlašované označení se nezapiše do rejstříku na základě námitek proti zápisu ochranné známky do rejstříku podaných u Úřadu (dále jen "námítky")
    - a) vlastníkem starší ochranné známky, pokud z důvodu shodnosti či podobnosti se starší ochrannou známkou a shodnosti nebo podobnosti výrobků či služeb, na něž se přihlašované označení a ochranná známka vztahuje, existuje pravděpodobnost záměny na straně veřejnosti; za pravděpodobnost záměny se považuje i pravděpodobnost asociace se starší ochrannou známkou,

15.6.2015

57

- Pro přehlednost a systematickosti projednávané problematiky Nejvyšší správní soud č. 89/104/EHS (dále jen „Směrnice“). Problematiku pravděpodobnosti záměrné označení upravují tedy obě normy obsahově zcela shodně (srov. článek 4 bod 1. písm. b) Směrnice a § 7 odst. 1 písm. a) zákona č. 441/2003 Sb.). Vnitrostátní soudy aplikující zákon č. 441/2003 Sb. by proto jeho ustanovení měly vykládat v souladu se smyslem a účelem přijetí harmonizační Směrnice, a to v neposlední řadě též proto, aby bylo dosaženo conformity s judikaturou Soudního dvora Evropských společností

...

- NSS při svých úvahách vycházel především ze směrnic týkajících se námítkového řízení vydaných Úřadem pro harmonizaci ve vnitřním trhu k posuzování námitek – Guidelines Concerning Proceedings before the Office for Harmonization in the Internal Market (Trade Marks and Designs), Part C: OPOSITION GUIDELINES (dále jen „Metodika“; ke dni vydání tohoto rozsudku dostupná z adresy: <http://oami.europa.eu/EN/mark/marque/pd/fguidelines-oppo-fv.pdf>). Zde (část 2, kapitola 2B, V., bod 1.) je zdůrazněno hledisko průměrného spotřebitele, z jehož pohledu je třeba zaměřitelnost posuzovat. Metodika dále obsahuje odkaz na rozsudek Soudního dvora ES ve věci Canon, v němž jsou vypočteny nejdůležitější faktory, které je třeba vzít při posuzování zaměřitelnosti výrobků v úvahu.

15.6.2015

58

Soft law III

- Na rozdíl od vnitrostátního českého práva polské vnitrostátní právo neobsahuje výslovně ustanovení o tom, že platnost jednorázového krátkodobého víza končí vycestováním cizince z území České republiky. Polský zákon o cizincích nicméně odkazuje na předpisy Společenství, konkrétně na Schengenský hraniční kodex a Rozhodnutí výkonného výboru o neplatnosti víz na Společnou konzulární směrnici
- Schengenský hraniční, se k otázce platnosti víz nevjadřuje. Rozhodnutí výkonného výboru o neplatnosti víz rovněž neřeší otázku zániku krátkodobého jednorázového víza jeho vyčerpáním.
- Pouze Společná konzulární instrukce k vizům pro diplomatické mise a konzulární výslovně stanoví, že krátkodobé vízum, které lze obecně udělit pro jeden nebo více vstupů, „požívá platnosti, jakmile se celkový počet vycestování držitele rovná počtu povolených vstupů“, a to i v případě, že držitel nevyužil maximálně povolený počet dnů pobytu
- Nejvyšší správní soud se na základě interpretace těchto předpisů (Schengenská úmluva a Společné konzulární instrukce) nutně přiklonil k závěru, že k zániku platnosti krátkodobého víza dojde vždy okamžikem vyčerpání povoleného počtu vstupů, a to i v případě, že k tomuto vyčerpání dojde před uplynutím lhůty, na kterou bylo toto vízum vydáno.
- K uvedenému závěru je možné jednoznačně dospět nejen výkladem jazykovým [slovní spojení čl. 11 odst. 1 písm. a) Schengenské úmluvy „platné pro jeden nebo několik vstupů“, „valid for one or more entries“, „valable pour une ou plusi eurs entrées“, „für eine oder mehrere Einreisen gültiger“], ale rovněž výkladem teleologickým; pokud by totiž zákonodárce nepředpokládal možnost zániku platnosti víza pro jeden či více vstupů jejich vyčerpáním, smyslu tohoto omezení (limitovaný počet vstupů na území daného státu) by se zcela vytrátil. Společná konzulární instrukce (viz bod 16) tuto interpretaci potvrzuje, neboť obsahuje explicitní zmínku o ukončení platnosti krátkodobého víza pro jeden vstup, jež nastane vyčerpáním tohoto vstupů, a to ještě před uplynutím doby, na kterou bylo vízum vydáno.

15.6.2015

59

Nepřímý účinek – odklon od dosavadní judikatury – nižší soudy

- V rozsudku 1 Afs 20/2008-152 – KS se může odchýlit od vlastní rozhodovací praxe pro rozpor s judikaturou SD EU
- Rozhodnutí krajského soudu je podle právního názoru Nejvyššího správního soudu dostatečně odůvodněno, krajský soud vysvětluje důvody pro odklon od vlastní rozhodovací praxe, přičemž s těmito důvody se Nejvyšší správní soud, jak uvede no shora, plně ztotožnil. Odmítnutí předchozí judikatury Krajského soudu v Brně bylo v každém případě nezbytné s ohledem na její rozpor s judikaturou Soudního dvora ES, která je při výkladu zákona o veřejných zakázkách pro orgány veřejné moci závazná (v tomto případě lze uvažovat zejména o tzv. nepřímém účinku zadávacích směrnic v podobě, jak byly interpretovány práve judikaturou Soudního dvora ES; k nepřímému účinku obecně srov. rozhodnutí ze dne 13. 11. 1990 ve věci C - 106/89 Marleasing [1990] ECR I - 4135). V neposlední řadě nutno zdůraznit, že je to především Nejvyšší správní soud, jehož úkolem je rozhodovací praxi správních soudů vlastní judikaturou sjednocovat (k tomu § 12 odst. 1 s. ř. s.), přičemž právě proto zákon klade na změnu v judikatury Nejvyššího správního soudu nesorovnatelně větší formální nároky než na změnu rozhodovací praxe krajských soudů (§ 17 s. ř. s.), s čímž jsou pak pochopitelně z ustavněprávního hlediska spojeny též větší nároky obsahové.

15.6.2015

60

Nepřímý účinek – odklon od dosavadní judikatury – NSS

- § 16 zákona o azylu odst. 2: *Jako zjevně nedůvodná se zamítne i žádost o udělení mezinárodní ochrany, je-li z postupu žadatele patrné, že ji podal s cílem vyhnout se hrozícímu vyhoštění, vydání nebo předání k trestnímu stíhání do ciziny, ačkoli v mohl požádat o udělení mezinárodní ochrany dříve, a pokud žadatel neprokáže opak.*
- Článek 13 kvalifikační směrnice stanoví: „Členské státy přiznávají postavení uprchlíka státním příslušníkům třetích zemí a osobám bez státní příslušnosti, které splňují podmínky pro získání postavení uprchlíka v souladu s kapitolami II a III“. Článek 18 kvalifikační směrnice stanoví: „Členské státy přiznají status podpůrné ochrany státnímu příslušníku třetí země nebo osobě bez státní příslušnosti splňujícím podmínky pro získání podpůrné ochrany podle kapitol II a V“.
- Oba tedy hovoří jasně a neobsahují výjimku
- § 17 SRS: *(1) Dospěl-li senát Nejvyššího správního soudu při svém rozhodování k právnímu názoru, který je odlišný od právního názoru již vyjádřeného v rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, postoupí věc k rozhodnutí rozšířenému senátu. Při postoupení svůj odlišný právní názor zůvodní.*

15.6.2015 61

- V této souvislosti je však nutné také připomenout, že vedle požadavku, aby příslušná ustanovení směrnice Evropského společenství jasně a jednoznačně vyžadovala odklon od stávající judikatury Nejvyššího správního soudu, musí být splněna též podmínka, aby i výklad těchto ustanovení směrnice Evropského společenství byl zjevný a jasný, takže neponechává prostor pro jakoukoliv rozumnou pochybnost („*acte clair*“), případně k této otázce již existuje ustálená judikatura Evropského soudního dvora. Podle názoru Nejvyššího správního soudu jsou v daném případě podmínky pro použití zásady *acte clair*, jak vyplývá z dosavadního výkladu, splněny. Zbývá tedy uvést, zda - li je možné § 16 odst. 2 zákona o azylu vykládat eurokonformně či je nutné přistoupit k přímé aplikaci komunitárního práva, v tomto případě konkrétně kvalifikační a procedurální směrnice (k tomu viz výše).
- Nejvyšší správní soud je toho názoru, že eurokonformní výklad § 16 odst. 2 zákona o azylu je možný. Ustanovení § 16 odst. 2 zákona o azylu je nutné vykládat tak, že „**jako zjevně nedůvodná se zamítne i žádost o udělení mezinárodní ochrany, je - li z postupu žadatele patrné, že ji podal [POUZE] s cílem vyhnout se hrozícímu vyhoštění, vydání nebo předání k trestnímu stíhání do ciziny, ačkoli v mohl požádat o udělení mezinárodní ochrany dříve, a pokud žadatel neprokáže opak**“. Jen takový výklad je v souladu s čl. 13 a 18 kvalifikační směrnice ve spojení s čl. 23 odst. 4 písm. i) a j) procedurální směrnice (viz výše). Tento výklad ostatně odpovídá i dalším důvodům pro posouzení žádosti jako zjevně nedůvodné [§ 16 odst. 1 písm. a): „[žadatel] uvádí POUZE ekonomické důvody“ či § 16 odst. 1 písm. c): „[žadatel] žádá o udělení mezinárodní ochrany POUZE proto, aby unikl situaci všeobecné nouze“]. Vložení slovíka „pouze“ nic nemění na tom, že podání žádosti o mezinárodní ochranu až v případě hrozícího vyhoštění je ve valné většině případů účelové (k tomu viz skutkový stav ve většině výše uvedených dosavadních rozhodnutích Nejvyššího správního soudu). Nicméně pokud žadatel přesvědčivě prokáže, že mu hrozí v zemi původu pronásledování z azylově relevantních důvodů nebo skutečné nebezpečí vážné újmy, je žalovaný povinen se zabývat i jeho tvrzeními podle § 12 a § 14a zákona o azylu, a případně azyl či doplňkovou ochranu udělit. Z výše uvedeného vyplývá, že v případě podání žádosti o mezinárodní ochranu až ve chvíli, kdy žadatel hrozí vyhoštění, existuje vyvratitelná domněnka, že tato žádost byla účelová. Žadatel však může prokázat nejen, že žádost nemohl podat dříve, ale (nezávisle na tom, že ji mohl podat dříve) rovněž, že ji nepodal pouze s cílem vyhnout se hrozícímu vyhoštění.

15.6.2015 62

Nepřímý účinek v neospěch I.

- V první řadě nutno podotknout, že tzv. eurokonformní výklad je v daném případě ve své podstatě variantou teleologického výkladu. Smysl a účel (nejasné) vnitrostátní normy je hledán pomocí o bsáhově obdobné normy práva evropského, jejíž smysl a účel je, ať již z jakýchkoli důvodů, např. kvůli důkladnějšímu odůvodnění příslušného předpisu v rámci procesu jeho přijímání či s ohledem na existující relevantní judikaturu zejména Soudního dvora Evro pských společenství (na rozdíl od chybějící judikatury národní). Jasný (či přinejmenším jasnější). Pro uvedený výklad tedy platí stejné pravidlo jako pro „obecný“ výklad teleologický – zásadně nemůže obsah rozhodných právních norem daňového práva korigovat v rozporu s jejich prostým významem v neospěch plátce DPH. Eurokonformní výklad proto může „posunout“ význam normy vnitrostátního daňového práva oproti jejímu významu zjištěnému jazykovým nebo jiným výkladem pouze v prospěch plátce daně, možnost působení eurokonformního výkladu opačným směrem, tedy v neospěch daňového subjektu, je vyloučena požadavkem právní jistoty a předvídatelnosti právní regulace, který je, jak již shora ve vztahu k „obecnému“ teleologickému výkladu vyloženo, v daňovém právu obzvláště intenzivní.

15.6.2015 63

Nepřímý účinek v neprospěch II.

- Podstatné bylo vyřešit povahu uskutečnění plnění – přechodu nemovitosti v dražbě. V projednávané věci stěžovatel nabyl v nedobrovolné dražbě ze dne 29. 10. 2004 nemovitosti. Nebylo přitom sporu o tom, že přechod nemovitosti v dražbě je ve smyslu § 2 zákona o dani z přidané hodnoty předmětem daně. Sporným ve věci je, zda se jedná o zdanitelné plnění nebo o plnění osvobozené.
- Předmětem daně dle ust. § 2 odst. 1 písm. a) ZDPH bylo dodání zboží nebo převod nemovitosti anebo přechod nemovitosti v dražbě (dále jen „převod nemovitosti“) za úplatu osobou povinnou k dani v rámci uskutečňování ekonomické činnosti, s místem plnění v tuzemsku.
- Podle odst. 3 cit. ustanovení plnění, která jsou předmětem daně, jsou zdanitelnými plněními, pokud nejsou osvobozena od daně.
- Ustanovení § 56 ZDPH, který upravuje osvobozená plnění a jehož interpretace je předmětem sporu, výslovně uvádí, že od daně je osvobozen převod a nájem určitých nemovitostí
- Podle čl. 135 j) Směrnice se za plnění osvobozené považuje dodání budovy nebo její části a pozemku k ní přísléhajícího, kromě těch, které jsou uvedeny v čl. 12 odst. 1 písm. a); v tomto ustanovení je uvedeno „dodání budovy nebo její části před jejím prvním obydením a pozemku k ní přísléhajícího“. Směrnice používá pojem dodání budovy resp. dodání pozemku (tzn. nemovitosti), a zcela abstrahuje od pomů vnitrostátního práva, který rozlišuje pojmy převod a přechod. Směrnice tedy přiznává osvobození pro jakýkoli způsob dodání, tzn. i pro přechody staveb, nebytových prostor atd.
- Směrnice stanoví tato kritéria pro osvobození, přitom z osvobození vyjímá: a) prodej staveb před jejich prvním obydením, případně b) prodej staveb do pěti let po jejich dokončení nebo c) prodej staveb do dvou let po jejich prvním obydení.

15.6.2015

64

- Účinek Směrnice (na rozdíl např. od nařízení), můžeme rozdělit na účinek přímý a nepřímý. Pro užití přímého účinku směrnice musí být splněny následující podmínky, a to 1) marné uplynutí lhůty pro transpozici a implementaci směrnice, 2) dostatečná přesnost a bezpodmínečnost dotyčného ustanovení, 3) přímou aplikací směrnice nedojde k uložení povinnosti jednotlivci.
- NSS dále připomněl, že přitom zejména posledně uvedená podmínka je zásadní, neboť v tomto případě nemůže správce daně využít směrnici v neprospěch daňového subjektu, zatímco ten ji ve svůj prospěch použít může. Je to také z hlediska dopadu na plátce jeden z nejpodstatnějších znaků, který přímý účinek odlišuje od účinku nepřímého. Aplikace přímého účinku zde však vzhledem k výše uvedenému nepřichází v úvahu. **Přitom zejména posledně uvedená podmínka je zásadní, neboť v tomto případě nemůže správce daně využít směrnici v neprospěch daňového subjektu, zatímco ten ji ve svůj prospěch použít může. Je to také z hlediska dopadu na plátce jeden z nejpodstatnějších znaků, který přímý účinek odlišuje od účinku nepřímého. Aplikace přímého účinku zde však vzhledem k výše uvedenému nepřichází v úvahu**

15.6.2015

65

Ne nepřímému účinku

- 6 As /2/2008-124
- Nekritická argumentace tam, kde to nebylo na místě

15.6.2015

66

Ústavní soud

Ústavní soud a předběžná otázka

15.6.2015

67

Stručné připomenutí unijního pozadí

- ▶ Účel předběžné otázky:
  1. Zajistit správný a jednotný výklad práva EU (primárního i sekundárního) – užíván v pochybnostech o výkladu
  2. Zajistit „ústavní“ přezkum sekundárního práva
    - Ad 1 – předběžná otázka může (nižší soudy), někdy musí být položena (vrcholné soudy)
    - Ad 2 – předběžná otázka musí být vždy položena (nižší i vrcholné soudy)
- ▶ Soudem je ...? Vaasenská kritéria
- ▶ Výjimky z povinnosti položit PO – rozhodnutí C.I.L.F.I.T.
  - Jasně
  - Objasněné
  - Není nutné pro řešení vlastní věci
- ▶ C.I.L.F.I.T. je klíčovým judikátem pro SD EU i české soudy
- ▶ Na položení PO nemají účastníci řízení nárok!

15.6.2015

68

Ústavní soud a PO

- ▶ PO sám neklade, soudem ve smyslu VK nicméně je
- ▶ Zdůrazňována odlišná role ÚS – „aristokratická“ ochrana ústavnosti, ne „dělnický přístup“ k právu
- ▶ Nerozhoduje o výkladu unijního práva, střeží ústavnost
- ▶ OT – může ale rozhodovat o souladu s Ústavou a Listinou, pokud neinterpretuje unijní právo?
- ▶ Nicméně, důsledně prosazuje povinnost ostatních soudů, zejména NS a NSS předběžné otázky klást
- ▶ (ne)položení předběžné otázky je dle ÚS věcí ústavního práva

15.6.2015

69

Ústavní soud a PO – acte éclairé

- ▶ Zdrženlivý přístup – viz Pl. ÚS 50/04 – cukerné kvóty III.
  - Ústavní soud si je vědom delikátnosti nalezení odpovědi na otázku, zda lze Ústavní soud považovat za soud podle čl. 234 Smlouvy ES, popřípadě v jakých typech řízení, a nezbavuje se do budoucna možnosti zaujmout k této otázce jednoznačnou odpověď, tj. předložit v jednotlivých typech řízení věc k posouzení ESD.
  - V oblasti Společné zemědělské politiky a zvláště v oblasti stanovování produkčních kvót existuje natolik rozsáhlá, konsistentní a dlouhodobě ustálená judikatura ESD, která bezpochyby umožňuje Ústavnímu soudu, aby právní úpravu klíče k rozdělení produkčních kvót zkoumal z hlediska domácího ústavního práva interpretovaného ve světle komunitárního práva, resp. ve světle jejího souladu s obecnými principy komunitárního práva, sám. Přitom obecné principy komunitárního práva vyjádřené v dosavadní judikatuře ESD Ústavní soud nechává prozařovat do výkladu ústavního práva.

15.6.2015 70

Ústavní soud a PO – acte clair

- ▶ Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 154/08
- ▶ V projednávané věci je však dle názoru Ústavního soudu namísto aplikovat jednu z výjimek z povinnosti položit předběžnou otázku. ... za situace, kdy je řádná aplikace komunitárního práva natolik zřejmá, že nedává žádný prostor pro rozumné pochybnosti, není třeba požádat o interpretaci komunitárního práva Soudní dvůr. Pokud chce Ústavní soud k aplikaci doktríny acte clair přistoupit, musí v tomto případě splnit podmínky stanovené judikaturou Soudního dvora, což znamená srovnat i další jazykové verze textu a vzít zřetel na odlišnosti interpretace komunitárního práva.
- ▶ Ústavní soud má za to, že znění Směrnice řeší přezkoumatelnost stanoviska jasně, když říká: "Členské státy stanoví, v jaké fázi mohou být rozhodnutí, akty nebo nečinnosti napadeny." Z tohoto znění jasně vyplývá, že členským státům je při stanovení, v jakém stadiu může být rozhodnutí napadeno, zaručena určitá míra uvážení. Obdobně plyne i z dalších jazykových verzí směrnice (anglické: "Member States shall determine at what stage the decisions, acts or omissions may be challenged.", německé: "Die Mitgliedstaaten legen fest, in welchem Verfahrensstadium die Entscheidungen, Handlungen oder Unterlassungen angefochten werden können." či francouzské: "Les États membres déterminent à quel stade les décisions, actes ou omissions peuvent être contestés."). I při respektování pravidel výkladu komunitárního práva je tedy Ústavní soud přesvědčen, že doktrína acte clair na projednávanou věc dopadá, neboť výklad ustanovení čl. 10a Směrnice je bez dalšího jasný; návrhu na položení předběžné otázky Soudnímu dvoru podle ustanovení čl. 234 SES proto Ústavní soud nevyhověl.

15.6.2015 71

PO a základní práva

- ▶ Diskutovány možnosti narušení:
  1. Práva na zákonného soudce
  2. Práva na spravedlivý proces
- ▶ Nejednotnost mezi soudci. V linii ÚS nicméně převládá právo na zákonného soudce
- ▶ Akademická otázka - praktický rozdíl je nulový

15.6.2015 72

- ▶ Položit PO je právem soudu. Procesní předpisy proto upravují primárně důsledky
- ▶ Soud posledního stupně – funkční pojetí!
- ▶ Nepoložení ale důsledky mít může v komunitárním právu (někdy až odpovědnost za škodu), výjimečně též v právu vnitrostátním – viz předchozí slide

15.6.2015

73

Nález ÚS sp. zn. II. ÚS 1009/08

- ▶ Referenčním rámcem přezkumu Ústavního soudu zůstávají i po 1. 5. 2004 normy ústavního pořádku České republiky [nález sp. zn. Pl. ÚS 50/04 (N 50/40 SbNU 443; 154/2006 Sb.), nález sp. zn. Pl. ÚS 36/05 ze dne 16. 1. 2007 (N 8/44 SbNU 83; 57/2007 Sb.)], neboť úkolem Ústavního soudu je ochrana ústavnosti (čl. 83 Ústavy České republiky), a to v obou jejích aspektech, tj. jak ochrana objektivního ústavního práva, tak subjektivních, tj. základních práv. Komunitární právo není součástí ústavního pořádku, a proto není Ústavní soud příslušný k tomu, aby toto právo vykládal. Přesto Ústavní soud nemůže zcela přehlížet dopad komunitárního práva na tvorbu, aplikaci a interpretaci vnitrostátního práva, a to v oblasti právní úpravy, jejíž vznik, působení a účel je bezprostředně navázan na komunitární právo [nález sp. zn. Pl. ÚS 50/04 (N 50/40 SbNU 443; 154/2006 Sb.)]. Jsou to však oba nejvyšší soudy náležející do spoustavy obecných soudů, které zajišťují jednotnost judikatury na území České republiky, a to v rozsahu jejich zákony určených příslušností (kompetenci). Protože, jak svrchu uvedeno, náleží komunitární právo k masě práva podústavního, je zásadně věcí obecných soudů zkoumat uplatnění komunitárního práva a v určitých případech spadajících pod rozsah čl. 234 Smlouvy o založení Evropských společenství případně předložit ESD otázku výkladu nebo platnosti komunitárního práva. V případě nejvyšších soudů, proti jejichž rozhodnutí není procesními předpisy předvídan opravný prostředek řešitelný v rámci soustavy obecných a správních soudů, jde o povinnost.

15.6.2015

74

- ▶ Přestože položení předběžné otázky je věcí komunitárního práva, za určitých okolností její nepoložení v rozporu s tímto právem může přivodit i porušení ústavně garantovaného práva na zákonného soudce. Je totiž třeba mít na zřeteli fakt, že předpokladem oprávnění podat ústavní stížnost je vyčerpání všech prostředků, které zákon k ochraně stěžovatelova práva poskytuje (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu, vyložený judikaturou Ústavního soudu tak, že oním "prostředkem" je míněn jakýkoli prostředek - tj. žaloba apod., nejen čistě procesně chápaný opravný prostředek v rámci konkrétního řízení - viz např. usnesení sp. zn. II. ÚS 722/05, sp. zn. I. ÚS 575/06, sp. zn. II. ÚS 1036/07 (ve SbNU nepublikována, dostupná na <http://nalus.usoud.cz>). O porušení práva na zákonného soudce půjde v případě aplikace komunitárního práva tehdy, kdy český soud (jehož rozhodnutí již nelze napadnout dalšími opravnými prostředky, které poskytuje podústavní právo) nepoloží předběžnou otázku ESD svévolně, tedy v rozporu s principem právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy České republiky). Ze spojení čl. 2 odst. 3 Ústavy a čl. 4 odst. 4 Listiny vyplývá, že státní moc je nutno uplatňovat jen v případech, mezích a způsoby, které stanoví zákon, a to za současného šetření podstaty a smyslu základních práv a svobod. Pokud se tomu tak neděje, představuje jednání či akt státní moci svévoli. Jak Ústavní soud opakovaně zdůraznil, nikoliv každé porušení norem jednoduchého práva při jejich aplikaci či interpretaci způsobuje zároveň i porušení základního práva jednotlivce. Avšak porušení některé z norem jednoduchého práva v důsledku svévole (vykonávané např. nerespektováním kogentní normy) anebo v důsledku interpretace, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlivosti, může být způsobil zasáhnout do základního práva a svobody jednotlivce

15.6.2015

75

- ▶ Ústavní soud uvádí, že za výkon svévolie považuje i takové jednání soudu poslední instance aplikujícího normy komunitárního práva, které zcela opomene položit si otázku, zda by měl soud vznést předběžnou otázku k ESD, a její nepoložení řádně neodůvodní včetně posouzení výjimek, které vypracoval ve své judikatuře ESD. Jinými slovy, jde o případ, kdy soud nebere vůbec v potaz pro něj závaznou existenci kogentní úpravy obsažené v článku 234 Smlouvy o založení Evropských společenství. Pouhý názor soudu, že výklad daného problému považuje za zřejmý, nelze za řádné odůvodnění považovat; zejména takové konstatování nestačí v situaci, kdy je názoru soudu oponováno účastníkem řízení. Nedostatečné je rovněž to odůvodnění, které řádně nevysvětlí, jak a proč zvolené řešení konvenuje účelu komunitární právní normy. Jde i o případ, kdy soud opomenul vyložit kogentní normu obsaženou v čl. 234 Smlouvy o založení Evropských společenství, a tak odpírá konkrétním účastníkům právo na zákonného soudce garantované čl. 38 odst. 1 Listiny.

15.6.2015

76

Položení PO je nutné navrhnout..

- ▶ II.ÚS 1248/13 ze dne 1. 4. 2014
- ▶ *Pokud jde o žádost stěžovatele, aby Ústavní soud položil Soudnímu dvoru Evropské unie předběžnou otázku, nelze k ní přihlídnout již proto, že jejího položení se stěžovatel v řízení o kasační stížnosti před Nejvyšším správním soudem nedomáhal, což ostatně v ústavní stížnosti ani nijak nevyvrací. Sluší se zde také připomenout doktrínu formulovanou rozsudkem Soudního dvora ze dne 6. 10. 1982, Cilfit a další, a navazující judikaturu, podle které (národní) soud, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, nemá povinnost požádat o rozhodnutí předběžné otázky, jestliže otázka týkající se výkladu práva Společenství (po lisabonské revizi práva Evropské unie) před ním nevyvstala, resp. otázka výkladu komunitárního práva (práva EU) není významná pro řešení daného případu.*

15.6.2015

77

S nepoložením PO je nutné se vypořádat

- ▶ Přestože položení předběžné otázky je věcí práva Evropské unie, její nepoložení v rozporu s tímto právem může přivodit porušení práva na spravedlivý proces ... práva na zákonného soudce. Jedná se o situace, kdy český soud (jehož rozhodnutí již nelze napadnout dalšími opravnými prostředky, které poskytuje podústavní právo) nepoloží předběžnou otázku Soudnímu dvoru svévolně, tedy v rozporu s principem právního státu ... za výkon svévolie považuje i takové jednání soudu poslední instance aplikujícího normy komunitárního práva..., který si zcela opomene položit otázku, zda by neměl vznést předběžnou otázku k Soudnímu dvoru, přičemž její opomenutí řádně neodůvodní včetně posouzení výjimek, které vypracoval ve své judikatuře Soudní dvůr. Jinými slovy jde o případ, kdy soud nebere vůbec v potaz pro něj závaznou existenci kogentní úpravy obsažené v čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie.

15.6.2015

78

Nepoložení PO je nutné zdůvodnit

- ▶ Nález IV.ÚS 2435/07 ze dne 11. 3. 2008
- ▶ To, zda musí být předběžná otázka položena, je věcí evropského práva a nikoliv otázkou ústavnosti. Porušením práva na spravedlivý proces by mohl být např. fakt, že by se soud s návrhem na položení předběžné otázky nijak nevypořádal. Z ustálené judikatury Ústavního soudu totiž vyplývá, že již sama skutečnost, že se obecný soud nijak nevypořádal s námitkou účastníka řízení, která má současně vztah k projednávané věci, zásadně zakládá protiústavnost dotyčného rozhodnutí (srov. náleží Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 74/06, www.nalus.cz). Nejvyšší správní soud však své rozhodnutí nepoložit předběžnou otázku přesvědčivě odůvodnil a odkázal na rozsudek Evropského soudního dvora Ynos (C-302/04, I-371), v němž Evropský soudní dvůr konstatoval, že nemá pravomoc k výkladu sekundárního práva Společenství v případě, ve kterém skutkové okolnosti předcházejí vstupu členského státu do Evropské unie. Tyto podmínky byly v daném případě naplněny.

15.6.2015

79

Pro srovnání rozsudek NSS

- ▶ Nelze nic namítat proti tvrzení stěžovatele, že by celní zařazení zboží podle kombinované nomenklatury mělo být stejné ve všech členských státech Evropské unie. V této věci je však třeba mít na paměti, že ke skutečnostem, které jsou předmětem sporu, došlo v roce 1999, o nichž bylo správními orgány rozhodováno v roce 2002, tedy ještě před přístupem České republiky k Evropské unii. Na této zásadní skutečnosti pak stojí i pravomoc českých celních orgánů postupovat při zařazování zboží do jednotlivých položek a podpoložek kombinované nomenklatury. Z uvedených důvodů je proto třeba odmítnout návrh stěžovatele na předložení předběžné otázky v uvedených směrech Evropskému soudnímu dvoru. Evropský soudní dvůr totiž v rozsudku ze dne 10. 1. 2006 Ynos křt v. János Varga (C-302/04, Sb. rozh. s. I-371) v bodech 35 až 38 odmítl svou pravomoc k výkladu sekundárního práva Společenství, pokud skutkové okolnosti původního sporu předcházejí přistoupení státu k Evropské unii. Předložení předběžné otázky by za uvedených okolností bylo porušením zásady rychlosti a hospodárnosti řízení. Nejvyšší správní soud si proto učinil úsudek o výkladu sporných pojmů pro období před vstupem České republiky do Evropské unie sám v souladu s konstantní judikaturou v této oblasti.

15.6.2015

80